

Dr. NAGY SÁNDOR.

1858—1886.

49. Dr. Nagy Sándor, okleveles tanár, bölcselettudor, a Nemzeti Múzeum könyvtárának gyakornoka s a „Magyar Könyv-Szemle“ belmunkatársa f. é. június 14-én elhunyt.

A rövid megfeszített, szinte lázas tevékenységre, a lankadatlan munkakedvre, a magas, eszményi célokért való hevülésre hosszú, mély örök álmorult. Alighogy megnyilatkozott tehetsége, alig hogy jelét adhatta valódi hivatottságának, s alig hogy megerősíthette a maga iránti reményt mindazokban, kik vezetői voltak, kik pártfogásukba vették s bizalommal néztek jövője elé: már is megszólalt a kegyetlen végzet tiltó szava: „elég! pályád véget ért, nyugodjál!“ Még élénk bennünk a fájdalom s mélyen érezzük a veszteséget, a melyet véletlen halála okozott. Ki hitte volna, hogy a szelíd, magába zárkózott, folytonos munkába temetkezett ifjúra végzetessé lesz az a szerény lépése, melylyel néhány órára szabadúlni óhajtott az elzárkózottságtól, az elcsigázó éjjeli-nappali fáradalmaktól, hogy üdülést keressen a természetben, mely a szemlélődő, de érzékeny, az elfojtott, de megnyíló sziveket mindig ruganyosakká, erősekké s vidámakká szokta tenni?

Mily hihetetlennek tünt fel előttünk a hír, mely véletlen haláláról oly rögtön szárnyra kelt! Mennyire nem akartuk hinni, hogy csakugyan ő az a szerencsétlen áldozat, a ki a Gellérthegynek egyik kevésbé járt útjáról letévedve, egy pléhfedelű ház tetejére esett s pillanat alatt szörnyet halt. De a való szo-

morúan legyőzte kételyünket s azok, kik szívéhez talán legközelebb voltak, lesújtva s a fájdalomtól mintegy megbénítva beszélték el a szerencsétlen történetet, a melyet a kínos véletlen alig néhány pillanat alatt bevégzett. A részvét általános lön. Nemcsak a M. N. Múzeum könyvtára, melynek az elhunyt körülbelül öt éven át egyik szerény, de buzgó, lankadatlan tevékenységű munkása volt, de a magyar tudomány számos képviselője is megdöbbenve fogadta a leverő hírt s koszorút tett ravatalára, hogy igaz, benső részvétének külsőleg is kifejezést adjon.

Valóban ő megérdemelte e benső részvétet mind tehetségével, mind szorgalmával. Amaz kiváló, nagy reményekre jogosító volt, mióta csak tanulmányait megkezdte; emez soha ki nem fáradt, sőt mintegy fokozódott, a mint jobban elmélyedt a magyar irodalom, történelem és könyvtártudomány buvárlataiba. Szerény anyagi viszonyok között kezdte meg gymnasiumi tanulmányait. Füzes-Gyarmatról, hol 1858-ban született, nemsokára Békésre kellett mennie, innen meg Késmárkra, honnan fényes eredményű vizsgálatlalt jött a fővárosba, hogy itt csakhamar megnyerje az egyetemen tanárai szeretetét, a kikhez mindig azzal az igazi tisztelettel ragaszkodott, mely a valódi tehetségnek a hírneves emberek iránti legmélyebb hódolata szokott lenni. Két tanára tett rá legerősb hatást: Gyulai Pál és Salamon Ferencz, a kiknek útján csakhamar pártfogóivá lőnek még Szász Károly, Fraknoi Vilmos és Szilády Áron. Ezeknek a pályája lebegett eszményként előtte s főkép Gyulai Pál és Szilády Áron munkássága vonzotta, a melyhez legtöbb tehetséget érzett magában. Nagy előnyére vált, hogy Gyulai Pál és Fraknoi Vilmos ajánlata a M. N. Múzeum könyvtára gyakornokul alkalmazta s a kéziratgyűjteményhez osztotta be.

Itt vett tehetsége határozott fejlődést s itt érlelődött meg szándéka, hogy irodalmi tanulmányai mellett kiváló szorgalommal foglalkozzék a könyvtártudománnyal is: hisz a kettő sokszor érintkezik egymással, sőt nem egyszer keresztezi is egymást. Legelső műve, a melylyel szinte meglepte a magyar irodalomtörténet művelőit, mindjárt élénken s félreismerhetetlenül mutatta azt a hatást, melyet reá a könyvtár-tudománnyal való alaposabb foglalkozás tett. *Sztáray Mihály élete*, melyet tudori szigorlatára készített, nagy reményt és bizalmat keltett iránta. Nemcsak az

adatok helyes csoportosításával s beható vizsgálatával, de a nyelv, a stíl világosságával, tisztaságával, szépségével is messze kimagaslott e kis művecske a hasonló nemű dolgozatok közül. Meleg tárgyszeretettel, bizonyos lendülettel a felindulásnak azzal a nemével fogott mindig dolgozataihoz, a melyet az igazság keresése s az a tudat kölesönöznek a léleknek, hogy a sikerrel végzett munka néhány eltemetett kincset mutat be majd a tudós világnak, néhány becses ereklyét nyújt a nemzeti műveltséghez. Kisebb-nagyobb terjedelmű dolgozatai gyorsan követték ezután egymást. *Hadügyünk állapota I. Lajos korában 1342—1382.* című hadtörténelmi tanulmányára (Ludovika Akadémia Közlönye, 1884. évf. 651—696., 731—751. l.) csakhamar a Nemzeti Múzeum könyvtárának egyes fontosabb gyűjteményeinek ismertetése következett, mint *Horváth István kéziratai a Magyar N. Múzeum könyvtárában*, (M. Könyv-Szemle, 1883. VIII. évf. 1—26. l.) *Szombatos kódexek a N. Múzeumban* (Érték. a nyelv. és széptudomány. oszt. köréből, XII. k. 2. f. Budapest, 1884.), *Adalékok a XVI—XVII. századi elbeszélő költészetünk irodalmához* (Egyet. phil. Közlöny, IX. évf. 1885. 25. l.), *Heraldikai és sphragistikai kéziratok a M. N. Múzeum könyvtárában* (Turul, 1883. I. évf. 150. l.), s a mit legelőbb kell vala említenem: *Hazai tanodai drámák a M. N. Múzeum könyvtárában* (Magyar Könyv-Szemle, 1883. VIII. évf. 309. l. és németül: Schulcoemodien in der Bibliothek des ung. National Museums. Ungarische Revue, 1885. II. Heft, 91. l.), a melylyel éveken át foglalkozott s a melyet egy terjedelmes monographiában kívánt kidolgozni. E célra rendkívül sok adatot összegyűjtött. Bátorította a siker, a melyet az Akadémiában felolvasott értekezéseivel aratott, a *Szombatos kódexekkel* s a *Gyöngyösi István műfordításával*, a mely utóbbi az Egyet. Phil. Közlöny 1887. évfolyamában fog világot látni. Nem pusztán a magyarországi iskolai színjátékok történetével foglalkozott, az összes európai anyagot felölelte s oly bámulatos adathalmaz állt rendelkezésére, a melyből egységes egésznek alkotni elismert hírű tudósnak is becsületére vált volna. Ha szabad ítéletet mondani e töredékben maradt legbecsesebb munkájáról: ezzel bizonyára irodalom-történetíróink közt szép helyet vívott ki magának s valószínűleg eldöntött, vagy legalább alaposan megvizsgált volna oly kérdést, mely drámái

irodalmunk fejlődésének történetében a legnagyobb fontosságú. A magyar tud. Akadémia bizalma azonban őt szemelvén ki a Kazinczy Ferencz levelezéseinek összeszerkesztésére: kénytelen volt éveken át kedvvel ápolt tervét egy időre abban hagyni, hogy lehetőleg minden idejét a nagy nyelvújító rendkívül terjedelmes levelezésének búvárlatára fordíthassa. Senki sem méltányolhatja az ő odaadó buzgalmát, lankadatlan szorgalmát, a kinek nem volt alkalma irodalmi hagyatékába beletekinthetni. Huszonnyolcz éves ifjú lehetett s volt is már nem egy, a ki e korban a dicsőség magas fokára emelkedett, de az emelkedését sokkal inkább geniejének, mint szorgalmának köszönhette: olyan, ki e korban történelmi búvárlatokba mélyebben merült volna, s ki búvárlatainak eredményét ügyesebben, alaposabban, tetszetős alakban értékesítette volna, vajmi kevés lehetett különb nálánál. Ha semmi egyebet nem hagy maga után, mint a tanodai drámákról szóló műve töredékét: ez is teljesen igazolja vala mindazok bizalmát, kik a legszebb jövőt jósolták számára. Nem tudom, midőn e töredék egy-egy hatásosabb része kezembe jut, midőn gazdag anyagkészletét tanulmányozom, hogy ernyedetlen kitarását bámuljam-e inkább, vagy éles elméjét, mely e homályos kérdésre oly tiszta világot vala vetendő?

Nem tudom: az irodalom vesztesége mily fokú lehet oly egyén halálával, a kinek multja még ugyan nem volt, de a ki mindent megtett rövid pályáján, hogy oly jövő elé nézhessen, a melyben a széles alapokra fektetett tanulmány, az irodalomtörténeti, bibliographiai és philologiai nagy műveltség bizonyára gazdagon termik a tudomány gyümöleseit, megszerzik a nemzet jobbainak elismerését és becsülését. De midőn rövid, tragikus véget ért pályájáról e néhány sorban megemlékezem: szabad legyen legalább egy friss babérlevelet tenni sírjára annak a tudománynak nevében, a melyért rövid életét áldozta. Lebegjen köztünk emlékezete!

Dr. Váczy János.

* * *

E necrologhoz a szerkesztőnek is van néhány szava. Dr. Nagy Sándor a „Magyar Könyvszemlé“-nek közel öt évig egyik leg-

buzgóbb belmunkatársa volt s mint szakférfiu szorgalmával, szakavatottságával és dolgozataival igen jó szolgálatot tett a folyóiratnak. Mint végzett egyetemi böcsész, ki irodalomtörténetből, történetből és ennek segédtudományaiból képezte magát, *Fraknói Vilmos*, *Gyulai Pál*, *Salamon Ferencz* és *Csánky Dezső* barátom igen melegen ajánlották nekem, s kérésemre *Majláth Béla* fölvette őt a múzeumi könyvtár gyakornokai közé s a kéziratgyűjteményhez osztotta be, hol egész haláláig mellettem dolgozott. Ez idő alatt kitüntetéssel letette a tanári vizsgát, a doctoratust, s egész lelkesedéssel fogott hozzá a könyvtártudományi, kézirat-tani és bibliographiai ismeretek elsajátításához, melyekben igen szép haladást tett. Mint a kéziratgyűjtemény gyakornoka, hogy a kutató tudósoknak könnyebben kezére járhasson, tüzetesen áttanulmányozta a könyvtár gazdag kéziratkészletét, melyben nagy jártassággal birt. Rendszeres kivonatokat és indexeket készített a *Petzholdt-féle „Anzeiger für Bibliographie und Bibliothekwissenschaft“* és a *Naumann-féle „Serapeum“* ezimű bibliographiai és könyvtártudományi szakfolyóiratok 40, illetőleg 30 éves folyamaihoz, melyeknek a könyvtár igen jó hasznát veszi. Rendszeresen tanulmányozta a külföldi könyvtártudományi, bibliographiai és raisonné-catalogue irodalmat s e tudományokban oly jártasságra tett szert, hogy ismerősei méltán nagy reményeket fűztek jövőjéhez. S ezt ő tehetségével, szorgalmával, képzettségével s megbízhatóságával teljes mértékben megérdemelte. S én, ki vele a könyvtárban öt évig egy teremben dolgoztam, örömmel láttam haladását s naponkint tapasztaltam, mily tügszeretettel, lelkesedéssel és lelkiismeretességgel végezte a reá bizott teendőket, s mennyire buzgólkodott azon, hogy magát jó könyvtárnokká és bibliographussá képezze, szomorú kötelességet teljesíték, midőn e helyütt őszinte, igaz részvétellel constatálom, hogy benne a könyvtár egy derék szakférfiút veszített. Hasonló veszteség érte halálával a „Magyar Könyvszemlé“-t is, melynek a boldogult öt éven át igen buzgó belmunkatársa volt, s alapos dolgozataival úgy, mint a fárasztó correctori teendők lelkiismeretes teljesítésével a szerkesztőt föladatában lelkesen támogatta. Dolgozatai, melyekkel irodalomtörténetünknek több vitás kérdését új világításba helyezte, meg fogják őrizni emlékét az irodalomban ; olvasóink részvétellel fognak visszaemlékezni a korán elhunyt fiatal szakférfiúra,

ki szerény körben jelentékeny irodalmi tevékenységet fejtett ki; a szerkesztő azonban sokáig nélkülözni fogja a munkatársat, ki úgyszólván szeme előtt képezte magát szakférfiúvá, a folyóiraton egész lelkesedéssel csüngött, annak szellemét és irányát ismerte s kit éppen akkor veszített el, midőn a folyóiratnak igen jó szolgálatot tett és még többet tehetett volna. Nálunk, hol a bibliographiának és könyvtártudományak oly kevés alapos művelője van, ily képzett szakférfiúnak halála mindenesetre érzékeny veszteség. Kivánjuk, hogy a Nemzeti Múzeum könyvtárának és a „Magyar Könyvszemle“-nek adjon a sors sok ily képzett és lelkes szakférfiút, mint a milyen a boldogult volt, mert csak ily szellemű succrescentiától várhatjuk a hazai könyvtártudomány és bibliographia előbbre vitelét és consolidatióját. A boldogultat, a múzeumi könyvtár javaslatára, a Nemzeti Múzeum igazgatósága az intézet költségén eltemettette, a „Magyar Könyvszemle“ pedig elhunytáról a következő gyászjelentést adta ki:

A „Magyar Könyvszemle“ szerkesztősége fájdalmas szívvel jelenti buzgó belmunkatársának és a N. Múzeumi könyvtár gyakornokának, dr. Nagy Sándor okleveles tanárnak, f. évi június 19-én véletlen baleset következtében történt gyászos elhúnytát.

A boldogultnak temetése az ev. ref. hitvallás szertartása szerint f. évi június hó 22-én d. u. 3 órakor fog végbemenni a Rókus-kórház halottas házából (Stáhly-uteza).

Nyugodjék békében! Legyen áldott emléke!

Cs. J.

